

Előszó helyett	11
Bevezetés	13
Korunk kulturális körképéről (naplójegyzetek, megjegyzések)	19
A magyar kultúra a globális kulturális térben	21
A kultúra társadalmi funkcióiról	21
Magyarország (1840-1990)	22
A rendszerváltozásban (1990-1998)	25
Helykeresés a világban	26
A közműveltség a figyelem központjában	27
Kultúra, tudomány a világ- és hidegháborúk korában (1914-1992)	27
Az általános műveltség közhaszna	29
Globális kultúrpolitikai akciók (1996-1999)	30
Az euroatlanti térségen kívüli népek megjelenése a kultúrában	31
Politikai, gazdasági és kulturális emancipáció	31
Kultúrák kölcsönös egymáshoz igazodása	33
„Összeütközés” helyett „együttműködés”	34
Informatikai forradalom, információs (tudásalapú) társadalom	36
Az emberi érintkezés forradalmának technikai alapjai	37
A számítógép: ismeretközvetítő eszközök szintetizálója	38
A „digitális világ” társadalmi hatása	39
Képi, zenei, mozdulatnyelvre épülő kifejezési formák erősödéséről	40
A beszélt nyelv és a betűírás előnye és hátránya	40
Hangsúlyváltások az érintkezések jelrendszerei között	40
Új műnemek	41
A világnézeti forrongás kora	42
Új Föld-szemlélet	42
Új ökológizmus	43
Új életfilozófia?	44
Régi és új vallások	45
Új individualizmus	46
A tudomány a „húzóágazat”	46
Az unió közös kultúrpolitikáját várva	47
Gazdasági, politikai és kulturális közösség?	47
Az unió irányváltása: Bologna, Lisszabon. Realitás?	48
Új európai értelmiség?	51
A nemzetállami kultúrpolitikák és az „európai kulturális tér”	52
A kis nemzeti kultúrák sorsa. Biodiverzitás és kulturális diverzitás	53
A kulturális diverzitás közhaszna	54
Kis kultúrák finanszírozása	56
Új identitáspluralizmus	56
A kultúrnemzetek Európája. Elavult kultúrpolitikai dogmák	57
A jövő kérdései	57
Közművelődés, közműveltség Magyarországon	59
Közművelődés az ezredfordulón	61
Globalizáció és nemzet	62
Rendszerváltozás és művelődés	64

Egyetemes kultúraváltás	67
A piacgazdaság érvényesülése	69
Kulturális rétegződés, szabadidőszokások és életviteli modellek	70
Szabadidő és kultúra	72
Réteggkulturák	77
A hagyományos és tömegkommunikációs kultúra intézményrendszere	79
Civil szerveződések	83
Egyházak	84
A tömegkommunikációs kultúra előretörése	86
A hagyományos intézményrendszer változásai	89
Könyv, színház, film	92
Az ifjúság kulturális fogyasztásának új irányai	95
A közművelődés alapintézményei	95
A kultúra „közbeszéde”	97
Tudomány és kultúra – a közművelődés és közízlés felől	98
Tudományellenes tendenciák	98
A „magas”-tömegkultúra	100
A múlt tematikái	102
A jelen kihívásai	103
A kultúra finanszírozása	106
Művelődésfelfogások és kultúrpolitikák	112
Kultúrpolitikai stratégia	114
A magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek művelődése	115
Nemzetiségi közművelődés	118
A roma kisebbség kulturális helyzete	119
A határon túli magyar művelődés régiói és legfontosabb műhelyei	122
Változások a rendszerváltások után	125
A határon túli magyarság kultúrájának területi intézményei és jellemzői	128
Analóg és digitális elektronikus kultúraközvetítők	135
A technikai médium	136
Komputer	136
Televízió	138
Telefon	139
Digitális fotózás	140
Elektronikus kommunikáció	140
Médiaművészet, új kommunikációs technikák	141
Testkultúra és sport	143
Testnevelés és sport a rendszerváltás után	143
A sport helye a társadalomban	145
A versenysport helyzete	146
Sportirányítás és –szövetségek	147
A sport „hírértéke”	148
Magyar nyelv és irodalom	151
A magyar nyelv helye és helyzete	153
A magyar nyelv és nyelvközösség	155
A magyar nyelv teljesítőképessége	158

Területi elterjedtség	158
Fogyó anyanyelvi népesség	159
Anyaországban, kisebbségben	161
A magyar nyelv mai változatai	161
Köznyelv	163
Társadalmi nyelvváltozatok	166
Területi nyelvváltozatok	167
Állami nyelvváltozatok	169
A nyelvváltozatok egymás közötti viszonya	174
A nyelvhasználat társadalmi rétegződéséről	175
Nyelvi tervezés és nyelvművelés	176
Nyelvhelyesség	177
Nyelvi sztereotípiák	179
Globalizáció és nyelvművelés	181
Az európai integráció várható nyelvi következményei	183
Magyar irodalom az ezredfordulón	186
A magyar irodalom intézményrendszere	186
Könyv- és folyóirat-kiadás	186
Szervezetek, társaságok, rendezvények	192
Díjak	195
Állami és magánmecenatúra a kortárs irodalomban	197
A magyar próza az ezredfordulón	198
A cenzúra megszűnése	198
Írói nemzedékek	200
Az „elbeszélés nehézségei”	202
Novella helyett regény	205
Klasszikus modern epika	206
Posztmodern epikai nyelv	212
Történelem és „valóság”	213
A magyar líra az ezredfordulón	217
Vezető műnem?	217
Vallomásos élménylíra	218
Kevesek ügye	221
Idősebb generáció	222
Költészeti vonulatok	223
Avantgárd költészet	224
Nemzeti romantika	225
Egy különálló életmű	228
Modern, posztmodern	229
A „fiatalok”	233
A magyar dráma az ezredfordulón	236
„Mostoha műnem”	236
A rendszerváltozás hatása	238
Generációk együtt	240
Új jelenségek	241
Előadó-művészet, zene, film	243

A színpad művészetei az ezredfordulón	245
Színházművészet, 1956-2000	245
Bársonyos színházi forradalom, 1971-1978	246
Színházművészet az 1980-as években	255
Színházművészet a rendszerváltozás után	260
Táncművészet az ezredfordulón	269
Táncművészet és tánckultúra	269
Megújulás a magyar táncművészetben	272
Politikai rendszerváltozás	274
Körkép az ezredforduló után	276
Zeneművészet az ezredfordulón	287
Komolyzene	287
Társadalmi szervezetek	289
Támogatás, szponzorálás	291
Zeneszerzés	293
Egyházzene	295
Zenekritika, zenei szaksajtó	296
Komolyzene a közmédiákban	298
Zenei könyv- és kottakiadás	298
Zenemű-kereskedelem	299
Hanglemezgyártás	300
Operajátszás	300
Hangversenyrendezés – hangversenyélet	302
Ifjúsági hangversenyek, ismeretterjesztés	306
Vidéki zenei élet	306
Zenekarok, énekkarok	306
Hangversenytermek	310
Zenepedagógia	312
Fesztiválok, zenei versenyek, külföldi kapcsolatok	314
Populáris zenekultúra	316
A beatkorszaktól napjainkig	316
Hivatásos előadóművészek, zeneszerzők és szövegírók	319
Amatőr és ifjúsági populáris zenekultúra	319
Az intézményrendszer változásai	320
Könnyűzenei hanglemezkiadás	324
Populáris zenei műfajok a hazai oktatási rendszerben	326
A populáris zenés színház	326
Dzsessz	327
Népzene, tánczenei muzsika, világzene	329
Filmművészet az ezredfordulón	331
A játékfilm	331
A filmgyártás válsága, 1989-1990	331
A Rossz mint kelet-európai bóvli	336
Bűn és bűnhődés	337
Élet és halál, transzcendencia és űr	341
Világunk abszurd részlege: Kelet-Európa	346

Redukció és rombolás	348
A történet mentsvára	353
Családsorsok és történelmi emlékezet	356
Alternatív beszédmód	362
Szórakoztatófilm	365
Játékfilm ma és holnap	370
A dokumentumfilm	374
Az animációs művészet	379
Képzőművészet, építészet, műemlékvédelem	387
Kultúra és művészet	389
A művészet mint a kultúra része	389
Posztmodern helyzet	390
A fejlődés tagadása	391
A nyilvánosság	391
Tudásalapú társadalom	392
A posztmodern Magyarországon	393
Magyar művészet az ezredfordulón	393
A művészet intézményrendszere	396
Múzeumok	396
Kiállítások – kiállítóhelyek	397
A művészek szervezetei	401
Állam és képzőművészet	403
Műgyűjtés	405
Műkereskedelem	405
Művészeti könyvkiadás	406
Művészeti folyóiratok	407
Kritika	408
A képzőművészet műhelyei és tendenciái	410
Hagyományos képzőművészet	411
Festészet és grafika	411
Szobrászat	412
A korszak elismert művészeinek alkotásairól	414
Néhány Kossuth-díjas képzőművész pályaképe	417
Új képzőművészeti jelenségek	426
Az „újfestészet”	426
Installáció, új konceptualizmus	429
Szociális érdeklődés	430
Környezetközpontú művészet	432
<i>Street art</i> , <i>public art</i> , populáris grafikai műfajok	432
Nőművészet	433
Vallásos, spirituális törekvések	434
<i>Happening</i> , <i>body-art</i> és <i>performance</i> , tánc és színház, látvány	435
Technológiai/technokrata érdeklődés	437
Intermédia	439
Fotó	440
Iparművészet és dizájn	441

Művészeti oktatás	445
Szakoktatás és képzés	445
Felsőoktatás	446
Szerep- és stílusváltások a magyar építészetben	447
Lázadás a sematizmus ellen, 1970-es évek	447
A lázadás egyik formája: szerves építészet	448
A lázadás másik formája: strukturalizmus	450
Válságjelenségek	452
A modern halála, 1980-as évek	452
Változások az építészek munkakörülményeiben és feladataiban	452
Változások az építészeti szemléletben	453
Az organikus törekvések mozgalommá szerveződése	454
Az építészet mint kritikai magatartás illúziója	455
Kontextualizmus	456
Posztmodern	457
Változások, 1990-es évek	458
A szakmagyakorlás feltételei 1989 után	458
Építészeti szemlélet	460
Az organikus mozgalom eredményei és kérdőjelei	461
<i>High-tech</i> és dekonstruktivizmus	463
Regionalizmus	464
Nyelvi redukció, hétköznapióság, fenomenológia	465
Új nemzedék	469
Műemlékvédelem az ezredfordulón	469
Hagyományok	469
A székesfehérvári Romkert esete	472
Restaurálások, épületkutatások	475
Oktatás	477
A magyar oktatás az ezredfordulón	479
A közoktatás helyzete	481
Az állam szerepének változásai	482
A közoktatás rendszere	490
Tantervek	500
Idegen nyelv és informatika	503
Tankönyvek, taneszközök	504
Épületállomány	505
Fejlesztés, mérés	505
Tehetséggondozás	506
Kudarok, sikerek	507
Egyenlőtlenségek, sajátos oktatási igények	507
Változások a pedagógustársadalomban	510
A szomszédos országokban élő magyarok közoktatása	514
A felsőoktatás helyzete	518
A nyitás, 1989–1990	518
Új utakon, 1990–1993	519
Az állami monopólium felszámolása	523

A felsőoktatási autonómia jellemzői	525
Az irányítás külső tényezői és az autonómia	527
Oktatók	528
Hallgatók	530
Nemzetközi kapcsolatok	536
Finanszírozás	537
Integráció	538
A felsőoktatás fejlesztése	539
A határon túli magyar nyelvű felsőoktatás	542
Függelék	545
Személynévmutató	547
Tárgymutató	558
A képek készítő és jogtulajdonosai	571
Ajánlott és felhasznált irodalom	575
A kötet szerzői	591
The Hungarian Culture at the Turn of the Millennium	593
Contents	596